

EL SOMNI BOLÍVIA

AMPARO CORDERO NÚÑEZ

Cochabamba, Bolívia

El 24 d'abril de 2013 Bolívia comença un camí que té com a objectiu final obtenir una sortida sobirana a l'Oceà Pacífic. Somni que està en el cor de tots els bolivians, no únicament perquè el dret internacional d'aquests temps li permet cercar aquest resultat, sinó perquè el bon veïnatge entre països ho fa imperatiu. L'escenari, la Cort Internacional de Justícia, és el més alt Tribunal creat per la Societat Internacional per solucionar els conflictes entre estats. Dos estats que, circumstancialment, s'enfronten, en una contesa jurídica, fent lectures diferents dels fets. Bolívia afirma que Xile té l'obligació de negociar amb ella un accés sobirà, i Xile, de la seva banda, nega l'existència d'aïtal obligació, al·ludint que el Tractat de 1904 hauria resolt qualsevol tema pendent en aquest aspecte.

En el desenvolupament d'aquest procés, bolivians i xilens hem estat testimonis, el març de 2018, de la ronda d'al·legacions orals davant de la Cort Internacional de Justícia presentats per ambdós estats, finalitzant d'aquesta manera la fase oral del procés. Bolívia amb una mirada més contemporània del Dret Internacional sosté que les fonts d'obligacions vers els estats van més enllà dels tractats o el costum internacional; esmenta com a tals: les declaracions unilaterals xilenes, l'intercanvi de notes, els acords tàcits i els actes unilaterals, entre d'altres.

Xile, en canvi, amb una posició molt conservadora i exegètica del Dret Internacional, nega que aquests actes tinguin naturalesa jurídica, i encara menys hi reconeix efectes obligatoris. Independentment del contingut jurídic de les pretensions bolivianes, ens trobem davant d'una situació ben nova per a la Cort Internacional de Justícia, i per descomptat, de gran responsabilitat, degut que les aspiracions del poble bolivià són úniques en la seva naturalesa i contingut. Queda per veure si la Cort Internacional de Justícia i el mateix poble xilè estan a l'alçada del desafiament.

El president Evo Morales ha afirmat que la diplomàcia boliviana està basada en la germanor, solidaritat i complementarietat dels pobles, per construir la pau amb justícia social; una pau que no significa únicament l'absència de guerra, sinó que ambdós països convisquin en harmonia i bon veïnatge.

Així mateix ha afirmat: "Vull construir ponts d'entesa i no pas murs d'enfrontament. Els pobles hem de construir bon veïnatge, respectant la nostra identitat i dignitat. Són temps de solidaritat i de complementarietat. Tot per al bé dels nostres pobles".

En la seva visita a Bolívia, el Papa Francesc va recordar que "el diàleg és indispensable", i va reconèixer que era "just" l'anhel d'una sortida al mar de Bolívia. Una autoritat xilena com Claudio Grossman, va asseverar que "està en joc la integritat territorial de Xile", i amb una mirada apocalíptica de la demanda, afirma que promourà la inestabilitat en les relacions internacionals dels estats, posició que és compartida per les més altes elits xilenes, que veuen amenaçats els seus interessos econòmics en els ports xilens.

Malgrat les afirmacions de Grossman, la història ens ha demostrat que no existeixen guerres justes, i en conseqüència el seu resultat no pot ser just.

Afortunadament, un sector del poble xilè ha internalitzat un altre concepte de la justícia entre els pobles. Des de l'any 2014 hi ha hagut diferents manifestacions d'artistes, polítics, intel·lectuals i sectors del poble xilè en suport a la causa boliviana, perquè entenen que són altres temps els que vivim ara; els pobles viuen en una situació d'interdependència i complementarietat; ambdós estats tenen l'oportunitat històrica de trobar solucions a aquest conflicte a través de fórmules que beneficiïn els interessos d'ambdós. La base, indubtablement, és el diàleg, la bona fe, el sentiment de germanor, rebutjant interessos mesquins d'ordre purament econòmic d'un sector petit de xilens.

Recolliu "El libro del mar" (pdf): <https://goo.gl/ht9ty>

Com havia afirmat l'agent bolivià a L'Haia, Xile podria resoldre l'enclaustrament bolivià amb el 0,2% de la seva costa. Per al poble bolivià, l'accés sobirà a l'Oceà Pacífic va més enllà de consideracions polítiques, aranzelàries, agències duaneres o lliure trànsit; el mar, per als bolivians, significa un somni que roman en els seus cors des de fa més de 130 anys, i

estem convençuts que els germans xilens comparteixen aquest somni, com un fet de justícia i integració i de reciprocitat entre ambdós pobles.

Esperem que la Cort Internacional de Justícia, fent honor al seu nom, estigui a l'alçada de la saviesa i noblesa demostrada per ambdós pobles.

CLAUS PER ENTENDRE LA DEMANDA DE BOLÍVIA DAVANT L'HAIA

CHRISTOPHER ANDER, *El Deber*, Santa Cruz, Bolívia, 18/05/2018

1. Antecedents històrics

Bolívia va néixer el 1825 amb un accés sobirà a l'Oceà Pacífic. El 1879, Xile va envair Antofagasta i va iniciar el conflicte bèl·lic que provocaria l'enclaustrament bolivià. El 1904 se signa un Tractat de Pau amb el país veí i es defineixen els límits; malgrat això l'aspiració nacional de tornar al mar va romandre intacta, essent part de negociacions diplomàtiques que no varen concloure mai, gairebé sempre per la poca voluntat política dels governants xilens.

El 17 de febrer de 2011, el president Evo Morales va manifestar en una conferència de premsa que esperava que, fins el 23 de març d'aquell any, Xile fes una proposta útil i concreta a Bolívia sobre el tema, cosa que no va succeir. Aleshores es va decidir a donar un nou pas.

2. La presentació de la demanda

En el discurs del 23 de març de 2011, el president Evo Morales va expressar "és necessari donar un pas històric" i que la lluita per tornar al mar "ha d'incloure un altre element fonamental: el d'anar als tribunals i organismes internacionals, demandant en dret i en justícia, una sortida lliure i sobirana a l'Oceà Pacífic".

L'11 d'abril de 2011 es crea la Direcció de Reivindicació Marítima i comença la tasca d'elaboració de la demanda. El 3 d'abril de 2013, l'expresident Eduardo Rodríguez Veltzé és designat com a agent bolivià, el 24 del mateix mes es presenta davant la Cort Internacional de Justícia la demanda de l'Estat Plurinacional de Bolívia en contra de la República de Xile.

3. Fonaments de la demanda

A la demanda Bolívia afirma que Xile s'ha com-

promès a negociar una sortida sobirana al mar per a Bolívia a través d'acords, pràctica diplomàtica i una sèrie de declaracions atribuïbles als seus representants del més alt nivell.

Entre els compromisos xilens destaquen: el Conveni de Transferència de Territori (1895); l'Acta Protocolitzada de 1920; l'intercanvi de notes de juny de 1950; el Memoràndum Trucco (1961); la Declaració Conjunta de Charaña (1975) i la nota xilena de 19 de desembre de 1975.

4. La victòria preliminar de Bolívia

Xile va intentar frenar la demanda boliviana davant L'Haia, presentant un recurs d'excepció en el qual qüestionava la competència d'aquest tribunal i li demanava que arxivés el cas.

El 24 de setembre de 2015 la Cort Internacional de Justícia es va declarar competent per continuar administrant el cas. Catorze magistrats van votar en contra de la petició de Xile i només dos van acompanyar-la. Per a Bolívia va ser una victòria que mostrava que una de les seves tesis era certa: es tracta d'un cas jurídicament acceptable que pot ser resolt per un tribunal internacional independent.

5. Què demana Bolívia a la Cort?

Bolívia sol·licita a la Cort Internacional de Justícia que "jutgi" i "declari" que:

Xile té l'obligació de negociar amb Bolívia amb la finalitat d'assolir un acord que atorgui a Bolívia una sortida plenament sobirana a l'Oceà Pacífic;

Xile ha incomplert aquesta obligació;

Xile ha de complir aquesta obligació de bona fe, aviat i formalment, en un termini raonable i de manera efectiva, a fi d'atorgar a Bolívia una sortida plenament sobirana a l'Oceà Pacífic.